

УДК 330.3

А. А. Орлова,
к. е. н., доцент ДВНЗ «Кіровоградський національний технічний університет»

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

А. А. Orlova,
Ph.D., associate professor SHEE «Kirovograd National Technical University»

ORGANIZATION AND IMPLEMENTATION OF INVESTMENT –INNOVATIVE ACTIVITY IN INDUSTRY OF UKRAINE

В статті викладенні результати дослідження з питань організація та здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності в промисловості України. Вивчено стан та тенденції здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності в промисловості України. Виявлено негативні тенденції як в здійсненні інвестиційної діяльності промислових підприємств, так і інноваційної активності промислових підприємств в останні роки. Серед галузей промисловості провідне місце займає гірничо-металургійний комплекс та його залізрудний кластер, тому визначено основні умови забезпечення конкурентоспроможності гірничорудних підприємств. Аналіз проблем інвестиційної та інноваційної діяльності промислових підприємств дозволив окреслити напрями вдосконалення системи їх інвестиційно-інноваційного розвитку.

The article presents the results of a study on the organization and implementation of investment – innovative activity in the industry of Ukraine. The state and trends of investment – innovative activity in industry of Ukraine are studied. Negative tendencies are determined both in investment and innovative activity of industrial enterprises in recent years. Mining and metallurgical complex and its iron-ore cluster are the leaders among the industries that is why the basic conditions for ensuring competitiveness of mining companies are determined. Analysis of the problems of investment and innovative activity of industrial enterprises allowed outlining directions of improvement of investment – innovative development.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційна діяльність, промисловість, залізрудний кластер, інноваційна активність, інвестиційна активність.

Keywords: investment and innovation, industry, iron cluster, innovative activity, investment activity.

Постановка проблеми. Виклики нових світових реалій поставили перед вітчизняною промисловістю завдання активізації інноваційної діяльності – найбільш ефективного засобу підвищення конкурентоспроможності підприємств та включення у глобальні ланцюжки формування вартості на більш вигідних засадах. Утім дотепер ще українська держава не сформувала чіткого ставлення до інноваційної діяльності. Відсутня затверджена Стратегія інноваційного розвитку України, що спричиняє проблеми з визначенням і практичною реалізацією пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, формуванням національної інноваційної системи та, як наслідок, унеможливає впровадження активного сценарію переходу економіки на інноваційний шлях розвитку [4].

Прагнення України до інтеграції у європейський економічний простір пов'язане з необхідністю зростання інвестиційно-інноваційної активності в усіх сферах економіки і особливо в її експортно-орієнтованих галузях, провідне місце серед яких займає гірничо-металургійний комплекс та його залізрудний кластер.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням організації та здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності в промисловості України займалися такі вчені, як: Бельтюков С. А. [1], Горник В.Г., Дацій Н.В. [2], Захарін С.В. [4], Сухоруков А. І. [6], та інші.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – висвітлити результати дослідження з питань організації та здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності в промисловості України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Динамічний розвиток інвестиційної діяльності у промисловості є одним із найважливіших індикаторів добробуту національної економіки, який визначає зміну сукупного попиту та, в перспективі, обсягу виробленого продукту й рівня зайнятості. Як найважливіший фактор стабілізації промисловості та макроекономічної рівноваги інвестиційна діяльність є складним процесом, що залежить від комплексу факторів [2].

В Україні внаслідок світової фінансової кризи, політичної нестабільності та недоліків системи управління рівень інвестиційної активності не дозволяє накопичувати достатній інвестиційний ресурс для модернізації економіки. У 2010-2013 рр. глибока криза призвела до зниження темпів освоєння капітальних вкладень і введення нових виробничих потужностей, зростання обсягів незавершеного будівництва, низьких параметрів технологічної і відтворювальної структур капітальних вкладень. Певна стабілізація останніми роками динаміки валових капітальних інвестицій у промисловості значною мірою обумовлена низькою базою порівняння з рівнем інвестування у після кризові роки. За підсумками 2013 р. ще не вдалося забезпечити інвестування на рівні передкризового 2008 р. [5].

Світовий ринок інвестицій характеризується конкуренцією за реальні інвестиції, пріоритетним інвестуванням процесів реіндустріалізації і модернізації. Інвестування промисловості України перебуває у кризі, причинами якої є недосконале інституційне середовище, деіндустріалізація економіки, переважання споживчого кредитування над інвестиційним. Рейтинги інвестиційної привабливості України станом на 01.01.2014 р. засвідчують погіршення захисту прав власності, злиття політичних і бізнесових інтересів, посилення тиску на бізнес, втрату незалежності судової системи [6].

Галузева структура капітальних вкладень значно погіршилась: незважаючи на те, що її основна частка припадає на переробну промисловість (у 2013 р. – 42,24% від загального обсягу капітальних вкладень), майже третину інвестицій цих ресурсів було спрямовано у добувну промисловість (22,81%). Тоді як інвестицій на активність у галузях машинобудування за роки незалежності впала більш ніж у 13 разів (з 29,3% у 1990 р. до 2,23% у 2013 р.). За підсумками 2013 р. пріоритетними видами промисловості з точки зору надходження інвестицій в основний капітал були харчова промисловість 14,2%, металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів 10,5% [3].

Спостерігаються суттєві коливання інвестиційної активності за видами промислової діяльності. Для більшості галузей добувної і переробної промисловості інвестиційна активність на кінець 2013 року знизилася.

За регіональною структурою промислових інвестицій у 2013 р. найбільше інвестицій освоєно в м. Київ – 25,8% від загального обсягу (на 4,8% менше ніж у

2012 р.). Але варто відзначити, що по Київській області цей показник становить лише 7,9% (на 4% менше ніж у 2012 р.). У Донецькій області освоєно 10,9% (на 20,4% менше ніж у 2012 р.), у Дніпропетровській 8,3% (на 6,2% менше ніж у 2012 р.). Найменше освоєно інвестицій у Херсонській області – лише 0,8% від загальної кількості капітальних інвестицій (на 18,1% менше ніж у 2012 р.).

Головним джерелом фінансування капітальних вкладень, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств, які включають прибуток і амортизацію.

Обсяги прямих іноземних інвестицій у промисловість України є незначними – за рахунок коштів іноземних інвесторів фінансується лише 1,6% капітальних інвестицій.

Сучасний розвиток економіки характеризується значною конкурентною боротьбою суб'єктів господарювання різних галузей. Такі умови вимагають переходу до нових, більш ефективних методів управління, що, у свою чергу залежить від ряду чинників. Одним із найвагоміших є інноваційний розвиток. Саме інновації дають змогу підприємствам займати лідируючі позиції на ринку, збільшувати прибуток, вести гідну конкурентну боротьбу [1].

Для аналізу інвестиційної активності промислових підприємств використаємо дані таблиці 1, розрахунок якої здійснено на основі [3].

Таблиця 1.
Аналіз інноваційної активності промислових підприємств

Показник	2011 рік	2012 рік	2013 рік	Відхилення 2012-2011		Відхилення 2013-2012	
				абс, +/-	відн., %	абс, +/-	відн., %
Кількість промислових підприємств	10350	10089	10189	-261	-2,52	100	0,99
Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації	1327	1371	1312	44	3,32	-59	-4,30
Кількість промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	1679	1758	1715	79	4,71	-43	-2,45
Кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію	1043	1037	1031	-6	-0,58	-6	-0,58
Кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України	378	332	344	-46	-12,17	12	3,61

Позитивною тенденцією останнього року стало певне збільшення кількості промислових підприємств. Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, дещо зменшилась на 4,3%, при цьому їх частка в загальній кількості також зменшується. Негативною є динаміка кількості промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю та промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію (зменшення на 2,45% та 0,58% відповідно). Промислові підприємства, що реалізують інноваційну продукцію (біля 10%), реалізують її за межі України (3-4% від загальної кількості промислових підприємств).

В Україні, як свідчать результати обстежень великих підприємств, проведених автором спільно з іншими науковцями ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», значна кількість виробничих корпорацій реально займаються інноваційною та науково-технічною (інноваційно-технологічною) діяльністю, інвестують кошти та інші ресурси на реалізацію інноваційних та науково-технічних проєктів, але у статистичній звітності цю діяльність не відображають або відображають з перекрученнями [4].

Серед факторів, що стримують інноваційну діяльність промислових підприємств України, фахівці визначають такі: нестача власних коштів, на це вказали майже 81,7% промислових підприємств; недостатня фінансова підтримка держави – 50,9%; великі витрати на інновації – 49,3%; недосконалість законодавчої бази – 33,5%; високий економічний ризик – 32,5%; тривалий термін окупності інновацій – 30%; нестача інформації про нові технології – 17,1%; відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями – 16,7%; нестача інформації про ринки збуту – 15,2%; відсутність попиту на продукцію та несприятливість підприємств до нововведень – 14,4%; відсутність кваліфікованого персоналу – 13,7% [7, с. 104].

Не зважаючи на це Україну традиційно вважають державою з потужним науковим потенціалом, визнаними у світі науковими школами, розвиненою системою підготовки кадрів [2].

Серед галузей промисловості провідне місце займає гірничо-металургійний комплекс та його залізрудний кластер.

Важливою умовою забезпечення конкурентоспроможності гірничорудних підприємств є ефективне використання ресурсів, кваліфікації та здібностей персоналу, досягнень сучасного менеджменту, інноваційних, інформаційних та фінансових можливостей підприємства, що у сукупності являє собою його потенціал, який повинен бути конкурентоспроможним. Крім того, для забезпечення конкурентоздатності протягом тривалого періоду виробнича система підприємства повинна ефективно реагувати на зміни в кон'юнктурі ринку, а ресурсна база відповідати цим змінам. Тобто, виробнича система повинна бути гнучкою.

Забезпечення високої конкурентної позиції на світовому ринку залізрудної продукції реалізується досягненням такої споживчої якості, що відповідає міжнародним вимогам по вмісту корисного компоненту та складу домішок. Якщо вітчизняні виробники можуть продукувати залізрудний концентрат та обкотиші при середньому вмісті заліза на рівні світового, то склад домішок не відповідає потребам міжнародного ринку. Саме за цих обставин продукція українських гірничорудних підприємств не може бути конкурентоспроможною і реалізується за низькими цінами. Отже, виникає необхідність поліпшення технології виробництва залізрудної продукції, реалізація якої за теперішніх умов приносить значну частку валютних ресурсів у національну економіку. Вдосконалення технології може здійснюватися на основі зростання інвестицій в інновації. При цьому, інновація повинна бути економічно обґрунтованою.

Не варто недооцінювати роль органів управління у формуванні інноваційної сприйнятливості і реалізації самої ідеї інноваційного розвитку в діяльності підприємств і суспільній свідомості, що може бути проявлена по ряду наступних напрямів.

По-перше, активна пропаганда і популяризація ідеї пріоритету інноваційності представниками органів влади і управління в засобах масової інформації.

По-друге, патронаж урядовими органами самих різних публічних заходів, яким-небудь чином пов'язаних з інноваційною діяльністю (виставки, презентації, конференції і семінари).

По-третє, оточення підвищеною увагою і створення високого суспільного статусу для підприємців і організацій, що здійснюють інвестиції в інноваційні процеси в промисловості.

По-четверте, розробкою заходів законодавчого характеру, які зокрема сприяють зниженню податкового тягара для підприємств і організацій, що здійснюють інноваційну діяльність.

По-п'яте, чітке проголошення пріоритетності в бюджетному фінансуванні проєктів по розвитку науково-освітньої і загальногосподарської інфраструктури, які містять інноваційні рішення [1].

Висновки. Аналіз проблем інвестиційної та інноваційної діяльності промислових підприємств дозволив окреслити напрями вдосконалення системи їх інвестиційно-інноваційного розвитку:

- збільшення обсягів фінансування промисловості;
- формування ринкової інфраструктури забезпечення фінансування інвестиційного процесу;
- посилення можливостей використання внутрішніх фінансових ресурсів підприємств шляхом податкового стимулювання та відновлення;
- створення сприятливих правових, економічних та організаційних умов для розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності у промисловості;

Література.

1. Бельтюков С. А. Причини та шляхи подолання низької інноваційної сприйнятливості промислових підприємств / С. А. Бельтюков, О. В. Толмачова. // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – №4. – С. 142–147.
2. Горник В.Г., Дадій Н.В. Інвестиційно-інноваційний розвиток промисловості: Монографія. - К.: Вид-во НАДУ, 2005. - 200 с.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Захарін С.В. Інвестиційне забезпечення інноваційно-технологічного розвитку економіки: монографія / С. В. Захарін ; Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. — К., 2011. — 344 с.

5. Промисловість і промислова політика України 2013: актуальні тренди, виклики, можливості: наук.-аналіт. доповідь / О.І. Амоша, В.П. Вишневський, Л.О. Збаразська та ін.; за заг. ред. В.П. Вишневського; НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2014. – 200 с.

6. Сухоруков А. І. Інституційні засади розвитку інвестиційної діяльності у промисловості України [Електронний ресурс] / А. І. Сухоруков – Режим доступу до ресурсу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1577/>.

7. Шляхи інноваційного розвитку України / Д.В. Табачник (керівник авторського колективу), В.Г. Кремень, А.М. Гуржій, М.Ф. Гончаренко, В.О. Гусев, О.А. Мазур. – К.: «Людопринт», 2004. – 544 с.

References.

1. Beltiukov, Ye. A. and Tolmachova, O. V. (2012), "Prychyny ta shliakhy podolannia nyzkoi innovatsiinoi spryiniatlyvosti promyslovykh pidpriemstv", *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, vol.4, pp. 142–147.

2. Hornyk, V.H. and Datsii, N.V. (2005), *Investytsiino-innovatsiyni rozvytok promyslovosti*[Investment and innovative development of industry], Vyd-vo NADU, Kyiv, Ukraine, p.200.

3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Zakharin, S.V. (2011), *Investytsiine zabezpechennia innovatsiino-tekhnologichnoho rozvytku ekonomiky* [Investment software innovation and technological development of economy], Kyiv. nats. un-t tekhnologii ta dizainu, Kyiv, Ukraine, p.344.

5. Amosha, O.I. Vyshnevskyi, V.P. Zbarazska, L.O. and other (2014), "Promyslovist i promyslova polityka Ukrainy 2013: aktualni trendy, vyklyky, mozhlyvosti", NAN Ukrainy, In-t ekonomiky promyslovosti, Donetsk, Ukraine, p.200.

6. Sukhorukov, A. I. "Instyutsiini zasady rozvytku investytsiinoi diialnosti u promyslovosti Ukrainy", [Online], available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1577/>.

7. Tabachnyk, D.V. Kremen, V.H. Hurzhii, A.M. Honcharenko, M.F. Husiev, V.O. and Mazur, O.A.(2004), *Shliakhy innovatsiinoho rozvytku Ukrainy* [Ways innovative development of Ukraine], «Liudoprynt», Kyiv, Ukraine, p.544.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"